

Unai Fernandez de Betoño
Arkitektoa

Etxabeak

Espazio publiko-pribatuak dira etxabeak. Kaleetako fatxada osatzen dutenez, funtsezkoak dira hiri-paisaiaren kalitaterako. Behe-solairuetan dena eta taberna jendetsuak ikustea gustatzen zaigu, giro alai ematen dietelako kaleei. Hala ere, nekeza da herriguneetatik aldentutako etxabeak betetzea, beren komertzio-balio txikiagoa denez errentagarritasun urriagoa ematen dutelako. Horregatik dago hain hedatuta Europako herrialde gehienetan, euskal herritarrontzat preziatua izan ez arren, komertzialak ez diren kaleetako behe-solairuetan etxebizitzak ezartzea. Horrela, hemen nabarmenagoa izaten ari da krisiak eragindako lokalen hustuketa, gure hirietako erdiguneetan ere pairatzen ari dena, komertzioaren gainbeheraren erakusgarri. Hustu egiten ari dira etxabeak, zenbait zonatan bereziki.

Tokiko merkataritza sustatzeko, hain zuzen, 255.000 euroko publizitate-kanpaina bat hasi du Eusko Jaurlaritzak, urriaren 27an. Helburu egokia, inondik inora, baina bateraezina beste administrazio batzuek aurrera eramaten dituzten komertzio-politikekin: aldirietan zein hiriguneetan oraindik ireki eta ireki ari diren merkataritza-zentro ugariak ez baitute gehiegi laguntzen egoerari buelta ematen. Agintari batzuk, gainera, inolako lotsarik gabe ari dira tokiko gertuko merkataritzaren aurka: Javier Maroto Gasteizko alkateak berak EAEko lehen Mercadona supermerkatua inauguratu zuen, pasatu den urriaren 8an. Harrigarri samarra, Juan Roig Mercadonako presidenteak (eta FAES fundazioaren babesle

aitortuak), otsailean, Gürtel kasuagatik Ruz epailearen aurrean deklaratu izana ez bilakatzea eragozpen, baizik eta pizgarri.

Krisiaz eta azalera handiko saltokiez gain, bada beste kontu bat lokaletako negozioen biziraupena kolokan jartzen ari dena azken urteotan: auzo-atarietan egindako obrak, bai igogailu berriak ezartzeko bai igogailu zaharrak zero-kotara jaisteko. Irisgarritasunaren izenean karga handiak, batzuetan gehiegizkoak, ezarri baitzaizkie etxabeetako jabeei. Dela lokal-zatien desjabetzeengatik dela behar-beharrezkoak baino dezente harago doazen obren ordainketengatik, zenbait lokaletako jabeak etsita eta babesgabe sentitzen dira. Hori dela eta, aldarrikapen-lanak batera egiteko lobbyak sortzen hasi dira. Esaterako, Alaci izeneko elkarteak sortu berri dute Gasteizen, kanon bidegabeen aurka borrokatzeko: FAVA Arabako auzo-elkarteen federazioarekin batera iragan urriaren 3an ezagutaraziko oharrean, maiz 25.000 euro baino gehiagoko ordainketei aurre egin behar dietela salatu zuten, eta desjabetzeen ordainak oso baxuak direla. Dendari ugariak itxi behar izan du gastu horiek gainezka eginda.

«Gure herrien eta hirien merkataritza-egitura gure gizarte-bizitzako ereduaren oinarritzko osagaia da, hiriko animatzaile ordezkazina da; gizarte-harremanak errazten ditu, eta hirietako bizitza indartzen du», dio arestian esandako kanpainaren azalpenak. Ea administrazioak bere teoria praktikara eramaten duen. •

Krisiak eragindako lokalen hustuketa nabarmena da. GAURB

Gorka Zozaia
Kimikaria

Arimen gaueko udatxoa

Enneee, zelako parrastada jasaten ari garen udazken bero honen harira! *Veroño* ere bataiatu dute gaztelaniaz. Ezbairik gabe, udazkenean bero egiteak hedabideen estaldura osoa behar du, tenperaturaren datuak alderatzeko, osasunerako ondorioez ohartarazteko, fenomeno harrigarri honen zergatietan sakontzeko... Ez dakit egunotako beroak baino gehiago lelokeria zaparrada horrek ez ote didan eragin buruko mina! Eguraldiarena, noski, beti da jendearen burua kakazteko aitzakia ona... edo alderantziz, nahi bada; isilune deserosoak gai hutsalekin –baina informazio onenarekin– betetzeko irrikaz diren datu kontsumitzaileen pentsatuz egiten dute lan ordainezin hau hedabideek. Tira, gortinak astintzearren bada ere, inoiz ez da soberan eguraldia berrietan.

Nik ere, nola ez, aukera profittatu nahi dut «udespuela» honen gaineko informazio apurak konpartitzeko. Akaso igogailuko elkarrizketan ez da denborarik izango jakintza hau konpartitzeko, baina tira, inoiz ez dago soberan gauzak zergatik gertatzen diren jakitea. Sakontzeko batere asmorik gabe, gaintetik azalduko dut, beraz. Poloko eta hegoaldeko (tropiko-azpikoa, Saharako labetik datorrena) aire masa handiak lehian izaten dira urtean zehar; udan, hegoaldekoak gailentzen dira eta neguan, aldiz, polokoak. Lehia hori udaberrian eta udazkenean ageri da nabarmen, eta horregatik gertatzen dira tenperatura aldaketa bortitzak. Aurtengo uda gehiago luzatu izana (azken hamarkadako joerari eutsiz) berokuntza globalarekin lotu liteke, eguzkia faltan izaten hasi arren, hego haizeak tenperatura igoera orokorra lagun baitu lehia horretan.

Hau esanda, berehala hasiko da baten bat «klimaaaaa aldaketaaaaa» histerikoki oihuka, eta ez nuke nahi euforia hori kon-

partitu. Ikusi berri dut EHUko Zientzia eta Teknologia Fakultateko EKAIA al-dizkariaren azken alean ere gaia tentuz aztertzen dutela, eta koordinatzaileak baieztatzen duenez, «klima aldaketari guztiaren errua leporatzeko ohitura txarregia dugu». Ez dut hemen, eta berriro, meloi hau irekiko, baina, egunotako beroari dagokionez, zera esan dezaket:

1.- Berri batean jasotzen denean *ezdakitnon* ez zela halako berorik erregistratzen *ezdakitnoiztik*, tortillari buelta ematen diot nik: «Kontxo! Orduan, *ezdakitnoiz* (bota 150 urte) bero bera egin zuen!». Esan gabe doa berrehun bat urteko erregistro eskasa dugula...

2.- Zer esaten digute udatxo edo «*veranillo*» izeneko bero-boladek? Izan Mie-

lena edo Martinena, irailetik azarora maiz daude horrelakoak, hainbeste, non tradizio linguistikoa ere baden, tenperatura erregistratzen hasi aurretik kulturen zizelkatua.

Arazoa baina, ahanztura da; alegia, behinola kulturen zizelkatutakoa zaparradak nola higitzen duen eta mundializazioak gaintetik nola margotzen duen. Gaurko eguna dugu horren lekuko. Gehienontzat, «Santu Guztien Eguna» dena, gero eta gehiagorentzat «Halloween» izeneko jai eguna da, kanposantuekin bainoago mozorroekin, limosnarekin eta kalabazekin loturiko ospakizuna. Oritzen dut olatua iristen hasi ahala arrotz iritzi geniola. Bada, Halloween, literalki, Santu Guztien Bezpera, Euro-

pako leku askotan ospatu izan da, baita hemen ere. Gure aiton-amonetako batzuek ezagutu dute mozorrotu, etxez etxe eskean ibili, eta kalabazak ostu, hustu eta barruan kandela bat jarrita bide bazterrean uzteko ohitura. Alta, bi belaunaldiren ondoren, nik usaindu ere ez dut egin, Oier Araolazaren artikulu bat irakurri nuen arte. Paradoxikoki, apika neolitikotik zizelkatzen hasitako arrastoa kristautasunaren margoz estali zena, orain, mundializazioak ekarri digu bueltan, kontsumismoaren zelofanean bilduta.

Nola ez, beste behin jausten naiz zutabetxo honetako zulo beltza den jakintzaren eraikuntzaren (edo zientziaren) hausnarketa putzura. Apenas dut jada bertan igeri egiteko lekurik, eta datuen zaparradaren eta informazioaren erronkan beste batean sakonduko dut. Bitartean, alzheimer kultural honen aurka gure onena ematea dago-kigu, bestela, konturatzen garenako, «Halloweeneko klima aldaketa» izenburua jarrita, *veroñoa* delakoa izango baitut hizpide lerrootan, urtaro hau udaren azkena, udazkena, dela ahaztuta. •

Asteon emakume bat hondartzan.

Juan Carlos RUIZ | ARGAZKI PRESS

Iratxe Esnaola
Informatika ingeniaria

Nomofobia zara?

Gero eta gehiago entzuten da nomofobia hitza, gaitza. Ingeleseko “no-mobile-phone phobia”-ren laburdura da eta kalera mugikor gabe ateratzeko beldur irrazionalari egiten dio erreferentzia. Hau da, kobertura edo bateria falta dugunean, mugikorra etxean ahaztu edota ondo funtzionatzen ez duenean sentitzen dugun antsietatea da nomofobia. Ikerketek diotenez, jendartearen gehiengoak sufritzen du gaitz edo patologia hau, 18 eta 24 urteko gaztetxoaren artean are zabaldago dagoela.

Nomofobia zara? Arazo psikologiko hau hautemateko hainbat sintoma identifikatu dira: antsietatea, egonezin orokorra, pentsamendu obsesiboak, eta abar. Horrexegatik, hain zuzen, eskola porrota, laneko eraginkortasun eza eta bikoteak banantzea dira ondoriorik arruntenak. Kontrara, nomofobia konpainian sentitzen da mugikorrarekin dagoenean. Mugikorrarekin badago, ez dago bakarrik. Eta hain sentitzen da babestua eta lagundua, eta hainbeste buru-denbora eskaintzen dio mugikorrari, non oinarritzkoak diren beste gauza batzuetara lotzeko denbora modu drastikoan murrizten baitzaio; norbere buruarekin konektatzeko, esaterako.

Hainbat eta hainbat ikerketa egin dira nomofobiaren gainean. Gero eta gehiago, eta hazten jarraituko du oraingoz. Estatu Espainiarreko Antsietate Trastornoetan Espezializatutako Ikerketa Zentroak (CEETA) dioenez, mugikorraren erabiltzaileen %53k pairatzen du nolabaiteko antsietate bat, modu inkontzientean bada ere, mugikorra galdu, ahaztu, bateria bukatu edota kobertura gabe geratu bada. Era berean, batezbestean, egunean 34 aldiz begiratzten omen dugu gure mugikorra. 2013an egindako beste ikerketa baten arabera, 1980 eta 1990eko hamarkadetan jaiotakoen %44k antsietatea sentitzen du.

California State Universityren azterketa bat egin zuen mugikorra kendu, mugikorra isilarazi eta mugikorra neurrian erabiltzen duten erabiltzaileen ar-

tean ematen diren antsietate maila ezberdinak aztertzeke asmoz. Deigarria da emaitza. Diotenez, antsietatea hiru segmentu ezberdinetan aldi berean sortzen dela egiaztatu zuten. Ondoren, neurrian erabiltzen dutenek ez dute igoera nabarmenik. Mugikorra kendu edo isilarazteko eskatu zitzaienen kasuan, antsietateak, poliki bada ere, hazten jarraitu zuen.

Kezkagarriak dira datuak. Eta nabaria da teknologia berriekiko dugun menpekotasunak maila pertsonal eta sozialean konplikazioak sortzen dituela. Adituek gomendio orokor batzuk ematen dituzte: menpekotasunaren kontzientzia hartzea, mugikorraren erabilera kontrolatzen ikastea eta, horretarako, modu gradualean mugikoretik askatzea, mugikor gabeko tartear sortuz, tarteka isilaraziz edota itzaliz; mugikor gabeko une batzuk sortuz eta biziz, alegia.

Gaztetxoei dagokienez, adituek gurasoei egiten diete dei. Beste eremu batzuetan gertatzen den gisan, gurasoak eredugarri izan behar du. Bazkaltzen edo afaltzen gaudenean edo elkarrekin denbora igarotzeko tartea dagoenean, mugikorra ez erabiltzea gomendatzen da, gaztetxoek ez dezaten ohitura hori hartu, modu naturalean, bere gurasoek hala jokatzaren dutelako.

Carlos Scolari, Universitat Pompeu Fabra irakasleak dioenez, «komunikazioaren teknologia guztiak kognitiboak dira eta, hortaz, munduarekiko gure pertzepzioa transformatzeko gaitasuna dute». Garrantzitsua da menpekotasun eta fobia berri hauen kontzientzia hartzea, eta mugak jartzea modu naturalean ateratzen zaizkigun menpeko jarrera horiei. Lehentasunak eta ordutegiak ezarri. Non eta norekin zauden zainduz. Eta bakarkako uneak mantenduz, guztiz bakarrik egotea mugikorrak gabe egotea dela sinetsita. •

Bakarrik gaudenean maiz erabiltzen dugu mugikorra konpainia gisa. GAUR8

arkitektura / zientzia / teknologia

3 BEGIRADA: